

Anton BOZANIĆ

Stoljetna uprava na otoku: Krk otočno središte, kašteli – općine, katastarska izmjera i općinske granice

Doc. dr. sc. Anton BOZANIĆ
Krčka biskupija – Župa Uznesenja B. D. Marije
Prikešte 19
HR – 51 513 Omišalj
anton.bozanic@ri.t-com.hr

UDK 352.07(210.7Krk)
Izvorni znanstveni članak

Budući da se u razgovoru i raspravama o lokalnim pitanjima primjećuje kako ima podosta nejasnoća o funkcioniranju otočne uprave tijekom proteklih vjekova, smatrao sam korisnim prikupiti podatke iz opće poznate povijesne građe i lokalnih odredbi te na jednome mjestu sabrati glavne činjenice o javnoj vlasti i upravi na Krku i lokalnim zajednicama, počevši od najstarijih vremena do danas. Povijesni podaci nedvojbeno svjedoče o gradu Krku kao otočnom središtu već od antičkih vremena, a tijekom vremena nastali su na pojedinim dijelovima otoka kašteli ili općine kojima je pripalo okolno područje. Kašteli, a unutar njih pojedina mjesta i sela, znali su dokud sežu granice njihovih posjeda, što je posebice došlo do izražaja u 15. stoljeću, pri dolasku novih stanovnika s kopna u slabo naseljena područja. Među ostalim, pravo na korištenje javnih površina za ispašu stoke i sječu drva, u narodu poznatih komunada, stvaralo je kod pučana svijest o pripadnosti kaštelu ili mjestu. Drugi važan pokazatelj pripadnosti određenoj sredini iščitava se u plaćanju poreza ili crkvene desetine. Uhodanu vjekovnu praksu funkcioniranja šest otočnih općinskih središta poremetila je Napoleonova vlast smanjujući broj općina sa šest na četiri, ali takva se uprava nije dugo održala. Važan korak u upravljanju na otoku izvela je austrijska vlast izmjerom terena i stvaranjem katastra nekretnina i zemljišnih knjiga. Katastarske općine postale su osnova za stvaranje novih općinskih središta. Nakon početnih nesnalaženja usvojen je prokušani model od šest općina, a svaka je od njih imala u sastavu više katastarskih ili poreznih općina. Krajem 19. stoljeća osamostalio se Punat, pa je otok od šest prešao na sedam općinskih središta. Poslije Drugoga svjetskog rata dokinute su nekadašnje općine i stvorena jedinstvena Općina Krk za cijeli otok. Uspostavom Republike Hrvatske iznova je zaživio sustav od sedam upravnih jedinica, a granice nekadašnjih općina djelomično su izmijenjene. Sadašnji upravni ustroj s

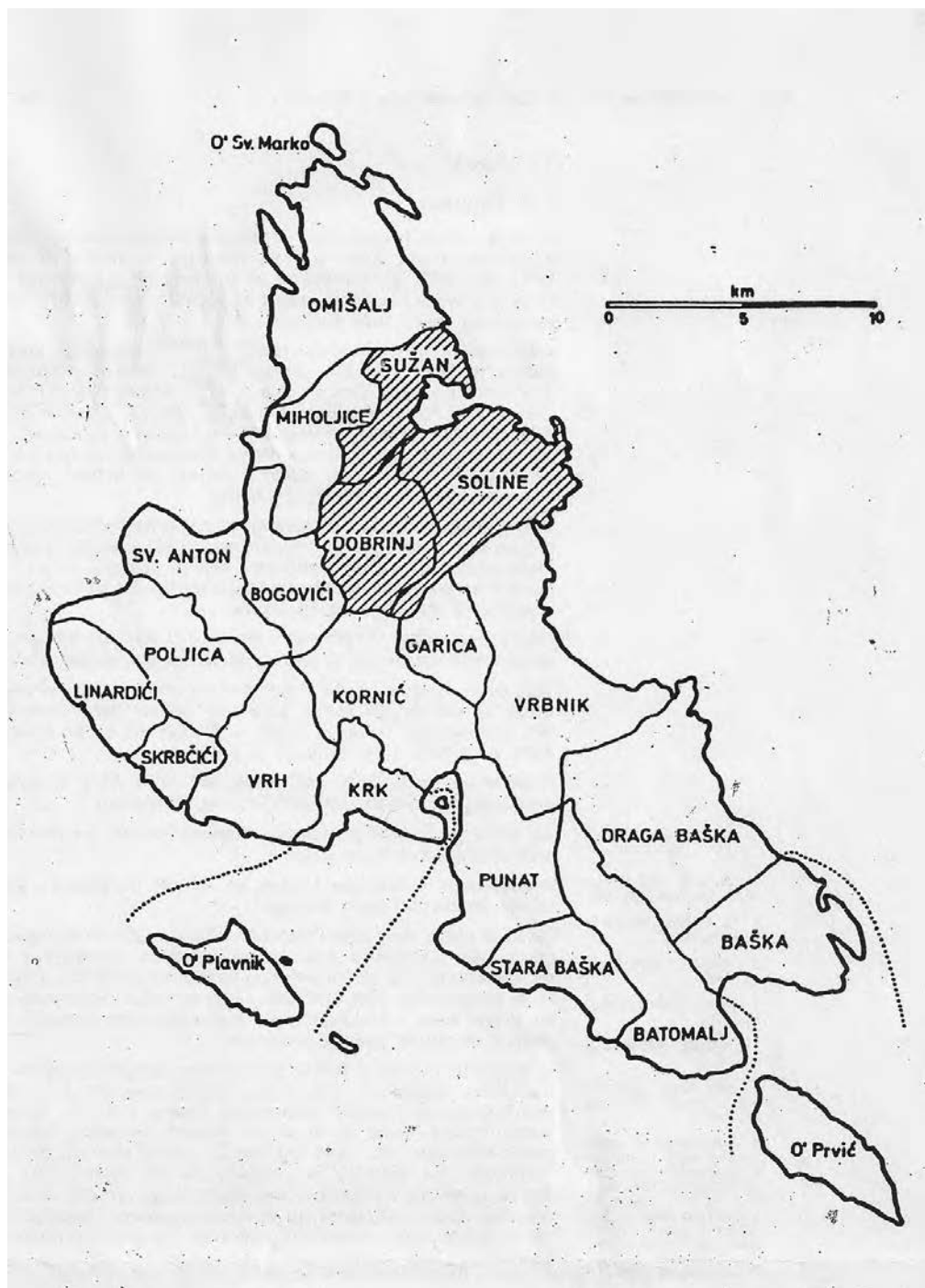
gradom Krkom i šest općina višestruko je unaprijedio cjelokupni razvoj otoka. Budući da je navedena tema veoma široka, ovdje se neće ulaziti u pojedinosti, posebice vezane uz pojedina manja mjesta koja su se tijekom povijesti priklanjala jednom ili drugom većem središtu, nego je cilj pružiti što jasniji opći pregled vjerkovne uprave na Krku.

Ključne riječi: *Krk otočno središte, kašteli, općine, katastarske općine, komunada, međe, granice.*

1. Grad Krk upravno središte otoka i sjedište biskupa od najstarijih vremena

Grad Krk spada među najstarija urbana naselja u Hrvatskoj. Neki pretpostavljaju da je i grčki pjesnik Homer (oko 800. g. pr. Kr.) znao za Krk jer u svome spjevu *Ilijada* spominje naziv *Koureto* koji se po zvučnosti može povezati s Krkom, odnosno sa starim imenom *Kurikta*. Prvi povijesni podatak u kojem se izrijekom spominje Krk potječe iz antičkog vremena, još iz razdoblja prije Krista. Stari grčki geograf i povjesničar Strabon (63. g. pr. Kr. – 19. g. po. Kr.) navodi Krk pod imenom *Kuriktike*. Sâm spomen imena u to vrijeme dovoljno svjedoči o već formiranom prepoznatom naselju i njegovu višestoljetnom trajanju. Zaredali su se i ostali pismeni zapisi o mjestu. Pola stoljeća kasnije rimski povjesničar Plinije Stariji (23. – 79. g. po. Kr.) koristi za Krk, odnosno za njegove mještane, naziv *Curictae*. Grčki geograf i matematičar Ptolemej (oko 150. godine) služi se imenom *Kurikon*. U daljnjem spominjanju Krka grčki pisci koriste nazive *Kuriktike*, *Kurikta* ili *Kurikon*, a i rimski polatinjene oblike istoga imena *Curicta* i *Curicum*.

Za cijeli je otok Krk veoma važan podatak da je Ptolemej zapisao da je na otoku, osim *Kurikona*, i drugi grad, *Fulfinon* (*Fulfinum*, *Fulfinium*). Budući da je padom Zapadnoga Rimskog Carstva 476. godine *Fulfinum* potpuno napušten i ogoljen, stoljećima je prekrivao veo zaborava lokaciju drugoga antičkoga otočnog grada. Neki su mislili, kako bilježi Alberto Fortis, da je Korintia kod Baške nekadašnji drugi grad na Krku pa je u najstarijem opisu Korintija zabunom prozvana *Fulfinum*. Tek su se 1973. godine, na temelju pronađenoga latinskog natpisa uklesanog u kamen, otkrila i nedvojbeno potvrdila dotadašnja nagađanja da se grad

Prikaz katastarskih općina na otoku Krku
(s posebno označenim katastarskim općinama dobrinjskog područja)

Fulfinon, odnosno *Fulfinum*, nalazio na zapadnoj strani Omišlja blizu mora, na predjelu koji je sačuvao do danas naziv *Mirine*, prema latinskom nazivu za razvaline zidina.¹ Međutim, *Fulfinum* je, po svemu sudeći, bio grad isluženih rimskih vojnika koji je brinuo za život određene skupine stanovnika, a nije predstavljao nikakvo otočno središte. Naglo se pojavio, a isto tako i nestao. Nije umanjio ulogu grada Krka.

U najstarija vremena, u doba antike, cijeli je otok bio pod administrativnom upravom grada Krka. Gradsko središte, smješteno u prostranom zaljevu jugozapadne obale istoimenoga otoka, postupno se razvijalo i okružilo kamenim zidinama, bedemima i čvrstim obrambenim kulama. Rimljani su nastanili postojeći grad i preuredili ga prema svojim standardima. Krk je tada proglašen municipijem, imao je *Magistrat*, tj. Gradsku upravu, i *Ordo decurionum* ili Gradsko vijeće. Gradsku je upravu činilo više dužnosnika, od kojih su bili najvažniji *duoviri iure dicundo*, tj. dva načelnika. Isprva su ih neposredno birali građani, a poslije Gradsko vijeće koje je imalo broj članova *dekuriona* – razmjerno broju stanovnika. Služba dekuriona bila je doživotna, a obnašali su je plemići ili patriciji. Sastanke su održavali u posebnoj zgradi *Kuriji*, današnjoj Općinskoj vijećnici. Municipijalno uređenje grada Krka bilježi drevni latinski natpis na Veloj placi koji spominje dekuriona Pitiusa Marullusa i njegov javni pogreb. Tako uređen grad imao je uvjete upravljanja cijelim otokom te manjim i većim naseljima koja su nastajala tijekom vremena. Budući da je otok bio slabo naseljen, pitanja granica nisu dolazila do izražaja.

Važna je činjenica da je Krk od ranokršćanskih vremena pa do danas biskupski grad, što je dodatno ojačalo njegovu vodeću središnju poziciju.² U njemu se nastanio biskup koji ima svoju stolnu crkvu – katedralu koja, barem povremeno, okuplja ljude širega područja. Svojom službom biskup je usmjeravao vjerski život svih Krčana, a poslije i vjernika susjednih kvarnerskih otoka.³

1 BOZANIĆ – GALOVIĆ – ŽIC 2018, 27-31.

2 BOLONIĆ – ŽIC-ROKOV 2002, 257-315.

3 BOZANIĆ 2016 (= *Grad Krk – upravno, crkveno, kulturno i gospodarsko središte otoka Krka*).

2. Novonastali otočni kašteli i njihova područja

Urušavanjem Zapadnog Rimskog Carstva 476. godine nadošla bizantska vlast sačuvala je na otoku važne oznake rimske uprave. U tom su se razdoblju dogodile velike promjene. Nastala je seoba naroda. Hrvati su zakoraknuli na krčki škoj i nastanili pojedine otočne predjele, posebice strateški važne uzvisine. Uz postojeći grad Krk, na otoku su nastali kašteli Omišalj, Dobrinj, Vrbnik i Baška. Iako se naziv *kaštel* izvorno odnosi na tvrđavu ili utvrđeni grad, on označuje i samostalnu jedinicu, općinsko središte. Svojim postojanjem i trajanjem kašteli su stekli određenu autonomnost koja je u pojedinim razdobljima više ili manje dolazila do izražaja. Istodobno su imali važno strateško značenje jer je svaki od njih bio smješten na prostoru gdje je branio jedan dio otoka. Zato su podizali zidine, utvrde i kule. Dobrinj nije bio opkoljen zidinama, ali prednji niz kuća mu je donekle nadomještao obrambenu liniju. Kaštelima je pripadalo okolno područje na kojem su s vremenom nicala nova naselja koja su upravno i crkveno ovisila o svome ishodištu, središtu. Grad Krk zadržao je punu jurisdikciju na prostoru koji ga je okruživao, u svome predgrađu, koje povijesni priručnici obično zovu *suburbij*.⁴

Političkoj ili administrativnoj jedinici, dakle gradu ili kaštelu, odgovarala je u kasnom srednjem vijeku crkvena struktura župa ili *plovanija* koja je također imala važnu ulogu.⁵ Redovito su se teritorijalno podudarale civilne granice s crkvenim. Svećenicima drevnih kaštela, okupljenim u mjesnim (seoskim ili ruralnim) kaptolima, povjerena je pastoralna briga za područje koje je pokrivala župa; obilazili su teren, obavljali bogoslužje po seoskim kapelama, a kad su sela brojem stanovnika narasla, često su se ondje nastanjivali. Svećenici Stolnog kaptola u Krku brinuli su za naselja krčkoga predgrađa, bliža i dalja. Uz primarnu brigu o duhovnom dobru vjernika, pojedini članovi mjesnih kaptola marljivo su vodili kaptolske knjige, ispisivali kupoprodajne i ostale ugovore, obavljali višestoljetnu službu javnih notara (bilježnika) i time ostavili vrijedne zapise – isprave o posjedima, zemljištima, njihovu nazivlju i granicama.

.....
4 BOZANIĆ 2018 (= *Naselja oko grada Krka – zapadni dio otoka, Vrh i Kornić*).

5 Usp. BOZANIĆ 2012, 16-17.

U vrijeme prije izrade katastarskih mapa i formiranja zemljišnih knjiga dokumenti notara imali su iznimno važnu ulogu pri utvrđivanju vlasništva.

3. Najstariji zapis iz 1489. godine o pet kaštela na otoku

Krčki knezovi, od Dujma do Ivana VII. Frankapana (Frankopana), postali su u punom smislu gospodari cijelog otoka. Blizu katedrale i biskupijske zgrade u Krku sagradili su reprezentativni Frankopanski kaštel, a na pročelju utvrdu – sudnicu. Slično kao u prijašnjim vremenima, u vrijeme Frankopana postojalo je u Krku Gradsko vijeće, Općinska uprava i knez. Njegova prava u Krku i obveze potknežina u kaštelima uređeni su preciznim propisima skupljenim u statutima. *Krčki statut*, *Vrbnički statut* i ostali pravni dokumenti (koji su tijekom vremena izgubljeni) regulirali su prava i obveze. Potkraj 15. stoljeća, kad je zadnji krčki knez Ivan VII. Frankapan doveo u nedovoljno naseljene dijelove otoka ljude s kopna,⁶ osjetno se povećao broj stanovnika u sjeverozapadnim dijelovima otoka te su se stekli uvjeti za osamostaljenje i odvajanje Dubašnice od Omišlja i Krka. Dubašnica je tada postala najmlađa otočna samostalna općinska jedinica ili *kaštel*. Istodobno se Dubašnica osamostalila i na crkvenom području. Postala je samostalna župa i zasnovala, poput ostalih otočnih kaštela, vlastiti mjesni kaptol koji je okupljao područno svećenstvo.⁷ Važno je ovdje navesti još jednu važnu činjenicu. Otprilike u isto vrijeme Poljica su također postala župom i stvorila mjesni kaptol. Međutim, Poljica nisu postigla civilnu samostalnost nego su upravno ušla u sastav kaštela u Dubašnici. Otada nastaje bliska povezanost Dubašnice i Poljica koja je, uz kraće zastoje, potrajala do Drugoga svjetskog rata. Najstariji zapis o administrativnoj podjeli na Krku iz 1489. godine bilježi na otoku, uz grad Krk, pet kaštela: Omišalj, Dobrinj, Dubašnica, Vrbnik i Baška. Ponekad može zbunjivati sam naziv *kaštel*. Kaštel označuje općinu, odnosno općinsko središte, komun (*commune*) ili upravnu jedinicu. Najčešće su srednjovjekovni kašteli sagradili svoje utvrde, pa su te utvrđene zgrade prozване *kaštelima*. No to nije nužno. Kaštel Dubašnica, ko-

6 GALOVIĆ 2004, 21.

7 BOZANIĆ 2014 (= *Dubašnica – povijesne mijene, drevna župa i iseljenici u New Yorku*), 74.

liko je poznato, nikada nije imao bilo kakve utvrde, ali sve do francuske uprave otokom bio je kaštel, odnosno općinsko sjedište kojem su pripadala susjedna Poljica.⁸

4. *Prijepori zbog prostornoga razgraničenja i Frankapanove darovnice*

Budući da je većini stanovništva u staro doba stočarstvo značilo glavni izvor prihoda, korištenje prostranih općinskih pašnjaka *komunada* za ispašu ovaca bilo je od životne važnosti. Pastiri su dobro znali dokle sežu međe pojedinih kaštela, odnosno koji pašnjaci kome pripadaju. Stoga ne začuđuje činjenica da se pitanjem razgraničenja i korištenjem pašnjaka bavio i latinski *Krčki statut* iz 1288. godine (knjiga III, poglavlje 29). A kada bi nastale nejasnoće i prijepori, u prisutnosti obiju strana postavljali su se kameni humci, tzv. *mejaši* ili *sinjali*, koji su označavali granicu ili, ako je bilo moguće, podizao se suhozid *gromača*. No za vremenskih nepogoda, a ponekad čak i namjerno, međašni humci su se rušili, a sukobi zbog pašnjaka nerijetko su se obnavljali i intenzivirali.

U frankapano doba izbijali su prijepori zbog razgraničenja među kaštelima koje je neposredno rješavao sam gospodar otoka. Poznat je slučaj spora o korištenju javnih površina između kaštela Vrbnik i Baška iz 1344. godine, u kojem je posredovao knez Ivan, a zatim se obnovio 1467. godine kada je Ivan VII. Frankapan odredio granicu linijom glavica Grčina – Kričav – Oštric – Prigradno – more. Iako navedeno razgraničenje nije bilo konačno, jer su se sporovi javljali i u sljedećim razdobljima, Frankapanova je granica imala svoju težinu. Dolazak stanovnika s kopna na otok u 15. stoljeću i nesuglasice među pastirima potaknuli su Ivana VII. Frankapana da 10. studenoga 1465. odredi granicu dvaju kaštela Omišlja i Dobrinja. Frankapanova međa i danas je crta razgraničenja dviju općina.

Posljednji se krčki knez pokazao iznimno velikodušnim i darežljivim te nije škrtario s podjelom vlastitih posjeda crkvama i mještanima. Pritom je sastavljao hvalevrijedne darovnice, prvoklasne povijesne dokumente ispisane ponajviše glagoljicom i često vezane uz same početke

.....
8 GALOVIĆ 2019, 65, 71.

pojedinih naselja. Iako su mnoge darovnice izgubljene i prekrio ih je veo povijesnog zaborava, neke su ipak sačuvane. Prisjetimo ih se: darovnica o zemljištu Ertu omišaljskom puku i svećenstvu, o crkvenim zemljištima u Njivicama, o crkvi sv. Andrije u Kremenićima, o crkvi sv. Vida u Svetom Vidu – Miholjicama, crkvi sv. Ivana u Sužanu, o tzv. *Drmunu puškom* u Poljicima itd. Frankapanske su darovnice povezale ljude određenog područja, pomogle stvaranju svijesti o pripadnosti, o pravu korištenja javnih površina i mjesnim granicama, a odigrale su i važnu povijesnu ulogu. Dovoljno je prisjetiti se prava korištenja *Drmuna puškog* u Poljicima, gdje i danas pučani dobro znaju koja sela od davnine pripadaju poljičkoj župi te imaju pravo na ispašu i sječu drva i kako se stečena prava prenose.⁹ Tragovi drevnih frankapanskih darovnica prisutni su u svijesti otočana do danas.

5. Mletačka vlast mijenjala pravila o ispaši

Mletačka je uprava u Krk dovela providura koji je upravljao otokom, brinuo o poštovanju zakona, provođenju raznih odredbi, ubiranju nameta i poreza. Imao je sudsku ovlast i sudio pred ložom. Uz providura bilo je više dužnosnika: kaštelan – zapovjednik mjesne posade u kaštelu, *kamerlengo* – blagajničar, kancelar – voditelj ureda, prokurator crkava, pučki tribuni, poljski čuvari, Općinsko vijeće itd. Svakim od pet ostalih kaštela upravljali su kaštelani ili potknežini koji su bili podređeni providuru. Uz potknežina kaštel je imao i svojega suca kojega je birao narod, zatim prisežnike (*jurate*) i općinskog pisara. Svaki je kaštel imao i svoje propise, odnosno statute koji su dopunjavani novim odredbama.

Iako su se u mletačko doba zatečena prava o razgraničenju teritorija između pojedinih kaštela uglavnom poštovala, pravila o ispaši djelomično su se mijenjala pa su se u praksi ispreplitala prava iz doba Frankapana s novijim ugovorima i pravilima. Povremeno su izbijali sukobi između kaštela. Najjači spor zbog razgraničenja javnih površina za ispašu između Vrbnika i Drage Bašćanske nastao je 1740. godine. U rješavanje spora uključio se po službenoj dužnosti krčki geograf i slikar

9 Usp. BOZANIĆ 2018 (= *Naselja oko grada Krka – zapadni dio otoka, Vrh i Kornić*), 31.

Franjo Jurić (*Francesco Juriceo*), obišao je teren i izvršio očevid. Izradio je 29. travnja 1740. kartu¹⁰ koja zorno pokazuje sporne pašnjake te predložio rješenje pozivajući se na spomenutu Frankapanovu odredbu o granici. Stav krčkoga geografa, koji se iščitava iz predložene karte, išao je više u prilog argumenata s vrbničke strane.

6. Prva austrijska vlast pripremila gradnju prometnica

Preuzimanje vlasti, poslije više od tri stoljeća mletačke uprave, proteklo je mirno i bez otpora. Prva je austrijska vlast kratko trajala (1797. – 1805.) i zadržala mletački način upravljanja, s tom razlikom što je službu providura preuzeo sudac upravitelj (*Giudice dirigente*). Prvi je upravitelj bio Franjo Suppe iz Senja, a naslijedio ga je Juraj Lemešić iz Cresa. U načinu upravljanja veće je ovlasti dobilo otočno središte u Krku, a kaštelima su se smanjila stečena prava pa su gotovo izgubili autonomiju. Novi je austrijski vladar bio ponesen željom i nastojanjem za jačim i modernijim gospodarskim razvojem otoka te je zbog toga pristupio stvaranju novih uvjeta života. Na poticaj krčkog biskupa Ivana Šintića (Sintić) državni su službenici počeli ozbiljne pripreme za proširenje postojećih i izgradnju novih cesta na Krku. Međutim, kad su pripreme bile zgotovljene, došlo je, zbog zaokreta na političkoj sceni, do nagle promjene vlasti, a izrađene skice i predlošci poslužili su nadolazećoj upravi.

7. Vjekovnu upravu otokom promijenila francuska uprava

U kratkotrajnoj francuskoj upravi došlo je do izmjena tradicionalne uprave otokom. Vodeći se načelima Francuske revolucije o nužnosti promjena, novi su vlastodršci krenuli u radikalno rušenje vjekovnog upravnog poretka na otoku i postavljanje novog. Reformama kojima su htjeli stvoriti novi tip općine nedostajala je infrastruktura jer još nije bilo katastarskih izmjera. Francuska je vlast ipak htjela nešto novo pa je dokinula šest postojećih općinskih središta i stvorila na otoku četiri općine tzv. *mairie*. Središnja je općina postala Krk s podopćinama: Punat, Ponikve (Kor-

.....
10 Usp. SLUKAN ALTIĆ 2016, 72.

nić), Vrh, Sv. Fuska, Poljica, Dubašnica i Vrbnik,¹¹ koji je poslije kraće vrijeme bio u sastavu Baške te poslije iznova pripao Krku. Objedinjavala je tri prijašnje općine: Krk, Dubašnicu i Vrbnik, a teritorijalno je pokrivala pola otoka i brojila ukupno 11 poreznih općina. Druga je općina imala sjedište u Baški, a u njezinu su sastavu bile podopćine Draga Bašćanska i Stara Baška. Treća je zahvaćala povijesno dobrinjsko područje, a četvrta Omišalj s podopćinom Miholjice.

Vodeći se shvaćanjem o nadolasku novog doba, Napoleonova je uprava provela dva popisa stanovnika, ukinula stoljećima stare bratovštine, zaplijenila i rasprodala njihovu imovinu, a utržak koristila u svoje svrhe. Poradila je na unapređenju školstva tako što je ispraznila samostan klarisa u Krku te otvorila gimnaziju i drugu žensku školu u samostanu benediktinki.

Francuska se vlast poslužila djelomično izrađenim skicama Austrijanaca o proširenju postojećih i gradnji novih otočnih prometnica te ih nadopunila izradom detaljnih topografskih karata, posebice vezanih uz priobalje. One su Francuzima bile strateški važne i u njih su uneseni podaci o lukama i uvalama, dubini mora, prolazima, položaju otoka i slično. Topografske su karte postale podloga za sve daljnje graditeljske radove, u prvom redu za ceste. Vlast nije odugovlačila nego je odmah krenula s ostvarenjem planova. Prioritet je predstavljala poveznica sjevera i juga otoka, cesta Omišalj – Krk – Baška, a zatim ceste i putovi koji spajaju grad Krk s drugim otočnim naseljima. Obilazeći otok 1808. godine inženjer Splitsanin Dujam Grizogono naredio je da se glavni putovi izgrade ili prošire na dva sežnja (oko tri metra). Odluka nadležnog projektanta o uređenju prometnica na Krku pokrenula je niz radova oko svih većih mjesta i pridonijela povezanosti otočnih naselja. Iako posao nije bio dovršen, glavne su trase krčkih prometnica krenule i trebalo ih je u sljedećem razdoblju nastaviti.

Dobro je napomenuti da su u vrijeme francuske uprave izgrađeni novi prilazni putovi starim naseljima. Prvotni razlog za proširenje i gradnju cesta koje vode u nekadašnje kaštele leži u činjenici da su padom Mletačke Republike skinuta gradska vrata, a ponegdje i porušeni dijelovi

11 BOZANIĆ 2011 (= *Vrbnik – povijesne mijene i drevna župa*), 45-47.

zidina, kao što je bio slučaj u gradu Krku. Time je omogućen bolji pristup drevnim gradskim četvrtima.

8. *Katastarska izmjera otoka Krka: stvaranje katastra i zemljišnih knjiga*

U vrijeme tzv. druge austrijske uprave, koja je potrajala od 1813. do kraja Prvoga svjetskog rata 1918., došlo je do važnih promjena u upravi otoka i općina. Austrijska je pokrajina Istra bila podijeljena na okružja, kotare i općine. Kotar za kvarnerske otoke imao je sjedište u Malom Lošinju, a tek je 1905. godine kotarska uprava za otok premještena u Krk. Grad Krk je 1851. godine dobio samostalni sud za cijeli otok, koji je sa svojim ovlastima bio iznimno važna ustanova pri stvaranju zemljišnih knjiga.

Austrijska je vlast odlučila na samom početku svoje uprave, od 1815. godine, osuvremeniti ustrojstvo i poslovanje lokalnih jedinica te stvoriti novi tip općina. Preduvjet za takvo funkcioniranje bio je utvrditi stanje na terenu, tj. katastarska izmjera zemljišta.

Sam naziv *katastar* označuje službenu evidenciju nekretnina koja služi za oporezivanje prihoda od zemljišta, izradu zemljišnih knjiga koje sadrže podatke o položaju, obliku i površini pojedinih zemljišta (parcela) te o vlasniku, načinu korištenja, zasađenoj kulturi i kakvoći tla. U daljnjem je razdoblju katastru pridodana i sustavna evidencija s podacima o građevinama i instalacijama. Više čestica prostorno povezanih u cjelinu čini katastarsku općinu. Podaci o česticama za svaku katastarsku općinu vode se u tzv. *katastarskom operatu*, tj. skupu pisanih dokumenata i grafičkih priloga (katastarski planovi i karte). U novije se doba podaci čuvaju i u elektroničkom obliku, kao jedinstveni geoinformacijski sustavi dostupni širokom krugu zainteresiranih korisnika.

Na hrvatskom je području i prije sustavnih katastarskih izmjera za-bilježeno pojedinačno evidentiranje nekretnina, posebice veleposjednika, crkvenih i drugih institucija. Bili su to popisi, vezani ponekad uz kupoprodajne ugovore, potvrde o nasljedstvu ili darovnice, skice i slične isprave koje je svaki vlasnik vodio za sebe. U Baški se tako već 1803. godine spominjala stanovita *općinska mapa*, a vjerojatno se radilo o skupu skica i pojedinačnih isprava.

Na otoku Krku prvotna katastarska izmjera trajala je desetak godina, otprilike od 1818. do 1828. godine. Iako podaci kojima raspolažemo nisu sasvim precizni, usporedbom zapisa može se ustvrditi da su navedene godine najbliže stvarnosti. Krenulo se u vrijeme kad je na čelu kotara bio Josip Trombetta. Izmjeru zemljišta obavljalo je više geometara, a posao su nadzirala dva inspektora, od kojih se jedan nastanio u Krku, a drugi u Vrbniku. Najprije su na izloženim točkama postavljene trigonometrijske piramide. Već su 1820. godine zacrtane katastarske općine unutar kojih su se obavljali premjeri zemljišta. Katastarska izmjera pratila je zatečeno posjedovno stanje i formirane čestice – parcele na terenu.

Prvotno sastavljen popis katastarskih čestica ucrtan u mape nije bio potpun jer nije uvrstio javne površine koje otočani zovu *komunade*. Njih se isprva smatralo državnim vlasništvom koje ne podliježe oporezivanju pa ih se izostavilo. Stoga je prvotni katastar dopunjen 1844. godine te su uvrštene *komunade* kao vlasništvo katastarskih općina, iako ne sve. Država se službeno odrekla *komunada* 1854., a odredbu kojom su predane općinama provela je tek 1857. godine. Poslovi na katastru ni tada nisu završili. Oko 1870. godine pokrenuta je revizija postojećeg katastra, tj. ponovno mjerenje, a potrajalo je više od deset godina. Na temelju revidiranog katastra stvorene su u Općinskom sudu u Krku sadašnje zemljišne knjige koje su, prema njemačkoj terminologiji, u narodu prozване *gruntovne knjige* ili *gruntovnica*.

9. Katastarske općine

Otok Krk bio je već kod prvog premjera razdijeljen u dvadeset katastarskih ili poreznih općina. Njihove granice stvorene su prema posjedovnim granicama pojedinih sela iz vremena u kojem su nastale.

Valja naglasiti da su upravne općine još prije premjera imale svoj teritorij koji je, iako nije bio precizno izmjeren, bio u glavnim linijama omeđen i narodu poznat, ponegdje i označen vidljivim međašem. Župe su također imale svoje točno označene granice, a znalo se točno i što kome pripada, ponajviše prema plaćanju crkvene desetine. Drugi važan argument pripadnosti označavalo je pravo ispaše na javnim državnim površinama ili *komunadama*. Svi spomenuti čimbenici uzeti su u obzir pri

određivanju granica katastarskih općina. Prijepore, koje se nije moglo riješiti nagodbom, rješavala je upravna vlast. Okružno poglavarstvo u Rijeci riješilo je spor o granici između Vrbnika i Drage Bašćanske.

Novostvorene katastarske općine dobile su ime po najvećem ili najvažnijem naselju područja u vremenu kad su stvorene. Iako su nazivi pojedinih mjesta s vremenom izmijenjeni ili čak nestali, oni su još u službenoj upotrebi u katastarskim općinama. Očiti primjer je naziv Miholjice koji se odnosi na naselje izmijenjenog naziva Sveti Vid – Miholjice. Iz prvotnih imena u katastru „Dubašnica – Sveti Anton“ i „Dubašnica – Bogović“ poslije je ispušten prvi dio naziva „Dubašnica“. Isto tako skraćeni su nazivi „Sv. Fuska – Linardić“ i „Sv. Fuska – Skrpčić“ i postali Linardići i Skrpčići.¹² Malo prije nego što je izvršena izmjera zemljišta preselili su mještani iz Ponikva u Kornić i Vrh pa su katastarske općine dobile imena po novim naseljima. Pojedini nazivi katastarskih općina odnose se na sela u kojima danas živi malo ljudi, a novonastala mnogo veća naselja nemaju svoj naziv u postojećim katastarskim mapama.

Valja također spomenuti da su u vrijeme stvaranja katastarskih općina službeni dokumenti na otoku pisani uglavnom talijanskim jezikom na način kako su govorili Talijani u gradu Krku i ponešto njemačkim jezikom. Stoga su u mape uneseni nazivi u talijanskoj verziji: Krk – *Veglia*, Vrh – *Monte*, Punat – *Ponte*, Kornić – *Corni(c)chia*, Ponikve – *Panighe*, Baška – *Bescanuova* ili *Bescamare*, Draga Bašćanska – *Besca Valle* ili *Valle di Besca*, Batomalj – *Battomali*, Stara Baška – *Besca Vecchia*, Vrbnik – *Verbenico*, Garica – *Garizze*, Dobrinj – *Dobrigno*, Soline – *Saline*, Sužan – *Susana*, Omišalj – *Castelmuschio*, Miholjice – *Mihoglizze*, Dubašnica – *Dobasnizza*, Bogović – *Bogovich*, Sveti Anton – *S. Antonio*, Poljica – *Poglizza*, Sv. Fuska – *S. Fosca*, Linardići – *Linardich*, Skrpčići – *Scherbe*. Zato nas ne treba zbuniti kad u postojećim mapama iščitavamo nazive u talijanskoj verziji.

Tome treba pridodati još jednu povijesnu činjenicu, a to je da su u jeku iredentizma krajem 19. stoljeća Talijani nastojali po Istri i Krku izmijeniti pojedina imena naselja tako što su značenje hrvatskoga naziva preveli na talijanski. Služeći se tom logikom preinačili su naziv *Dobrinj* u *Fellizzano*, *Dubašnica* u *Rovereto*, *Bogović* u *Sant Apollinare* (u ovom slu-

.....
12 Usp. BOZANIĆ 2018 (= *Naselja oko grada Krka – zapadni dio otoka, Vrh i Kornić*), 30-31.

čaju povelili su se za titularom župne crkve u središtu mjesta), *Vrbnik* u *Saliceto*, *Garica* u *Arsago* itd. Ipak, treba jasno reći da umjetno forsirano i tendenciozno nazivlje talijanskih vlasti nije zaživjelo kod ljudi. Narod ga nije prihvaćao i jednostavno je nestalo u povijesnoj ropotarnici.

Katastarske općine, nastale u prvoj polovici 19. stoljeća, ostale su gotovo neizmijenjene u nazivlju i unesenim podacima o izmjerenim površinama do najnovijih dana. Manje su preinake nastale tek nedavno. Od nekadašnjih 20 katastarskih općina pridodana je jedna više, tj. 21 jer je prijašnja općina Krk izdvojila gradsku sredinu od njezina okruženja i stvorila dvije općine: Krk-Grad i Krk.

Ovdje donosimo katastarske općine na otoku Krku s oznakom imena i površine izražene u četvornim kilometrima:

BAŠKA 34,88
 BATOMALJ 28,00
 BOGOVIĆ 13,94
 DOBRINJ 16,62
 DRAGA BAŠKA 37,43
 GARICA 11,48
 KORNIĆ 25,39
 *KRK 18,54 (sada: Krk-Grad 2,81 i Krk 15,78)
 LINARDIĆI 10,35
 MIHOLJICE 14,33
 OMIŠALJ 35,62
 POLJICA 22,31
 PUNAT 20,79
 SKRBIĆI 6,59
 SOLINE 25,51
 STARA BAŠKA 13,21
 SUŽAN 12,84
 SVETI ANTON 16,46
 VRBNIK 40,72
 VRH 23,63

***Ukupno 428,88 četvornih kilometara.

Od svih dvadeset najveća katastarska općina na otoku je Vrbnik sa 40,72, slijedi je Draga Baška sa 37,43, dok je najmanja Skrbčići sa 6,59 četvornih kilometara.

10. Utjecaj katastarskih općina na stvaranje novih općinskih sjedišta

U vrijeme katastarske izmjere na otoku su postojala četiri općinska sjedišta koja je u kratkom razdoblju vladanja odredila francuska uprava. Austrijska vlast, zaokupljena brigom o katastarskoj izmjeri područja kojim je upravljala, nije ih mijenjala do polovice 19. stoljeća. Sjedišta općina bila su u Krku, Baški, Dobrinju i Omišlju. Krčka je općina pokrivala više od pola otoka i obuhvaćala područje današnjega Grada Krka, Općine Punat, Općine Malinska-Dubašnica i Općine Vrbnik.

U međuvremenu je Habsburšku Monarhiju zahvatio val promjena. Poslije burnih događaja 1848. godine bečka je vlada donijela zakon o općinama koji je omogućio pregrupiranje postojećih i stvaranje novih općinskih središta. U Istri se od postojećih 38 općina broj povećao na 138. Upiti su upućeni i otočnim predstavnicima. Nije nam poznato koliko su uvaženi prijedlozi pristigli s terena, po svemu sudeći ne odviše. Srednjovjekovnim sjedištima općina nije se više pridavala tolika važnost koliko novim katastarskim ili poreznim općinama. Jednostavnom administrativnom odlukom nadležna je vlast 1850. godine na Krku ustanovila osam općina zasnovanih na spajanju više katastarskih općina. To su:

1. Krk s Puntom; 2. Kornić s Vrhom; 3. Baška s Batomljem i Starom Baškom; 4. Draga Baščanska; 5. Vrbnik s Garicom; 6. Dobrinj sa Solinama i Sužanom; 7. Omišalj (bez Miholjica) i 8. Dubašnica sastavljena od katastarskih općina Bogović, Sveti Anton, Poljica, Linardići, Skrpčići i Miholjice. Postoje određene naznake da se naknadno osamostalila i Sveta Fуска, odnosno Linardići, te da joj se pripojila porezna općina Vrh. Ako je i stvorena, brzo je ugašena.¹³

.....
13 Dugogodišnji djelatnik u tadašnjoj Općini Dubašnica Josip Valković prikupio je podatke o djelovanju krčkih općina i objavio ih u članku „Iz novije povijesti krčkih općina“, *Krčki kalendar 1940.* (1940): 25-35.

Zakon koji je omogućio stvaranje većeg broja općina u praksi se pokazao neodrživim jer su općinske cjeline stvarane proizvoljno, a nije se pazilo na povijesne i druge datosti. Shvatio je to vrlo brzo i zakonodavac pa je već 1862. godine objavljen novi općinski zakon koji je dao ovlast pokrajinama da same stvore uredbe o općinama na svojem području. Pokrajina Istra, u koju se ubrajao otok Krk, donijela je odredbu 1868. godine koja je omogućavala i prisilno spajanje više općina. Broj se općina na otoku iznova smanjio na četiri, ali s drugačijim teritorijalnim razgraničenjem nego 1850. godine. Nove su općine sljedeće:

Krk, Vrh, Punat, Kornić, Bogović, Sveti Anton, Poljica, Linardići i Skrpčići;

Baška, Draga Baška, Batomalj i Stara Baška;

Vrbnik, Garica, Dobrinj, Soline i Sužan;

Omišalj i Miholjice.

Prisilno spajanje općina izazvalo je dugoročno negodovanje. Uslijedile su pritužbe, molbe i peticije o izdvajanju iz postojećih općina i pripajanju drugim središtima ili osamostaljenju. Novonastala situacija s nacionalnim predznakom tamo gdje je bilo miješano hrvatsko i talijansko stanovništvo pogodovala je jačanju napetosti. Draga Bašćanska je prva zahtijevala izdvajanje i osamostaljivanje, ali bezuspješno. Pokušala je još jednom 1888. godine, ali nije imala sreće. Katastarske općine dobrinjskoga područja – Dobrinj, Soline i Sužan – opetovano su tražile odcjepljenje od Vrbnika te su se 1872. godine uspjele osamostaliti i osnovati Općinu Dobrinj.¹⁴

Za Dobrinjem krenula je Dubašnica. Katastarske općine Bogović, Sveti Anton, Poljica, Linardići i Skrpčići uputile su molbu Pokrajinskom saboru da se izdvoje iz krčke općine te je 1882. godine osnovana Općina Dubašnica sa sjedištem u Svetom Antonu. Poslije je sjedište općine preselilo u selo Bogović. Onim stanovnicima Krka koji su se priklanjali talijanskim osjećajima odgovaralo je da prepuste potpuno hrvatska naselja jer su jedino tako mogli osigurati talijansku većinu. Ovdje treba napo-

14 Usp. BOZANIĆ 2013 (= *Dobrinj i Dobrinjsko područje – povijesni hod i drevna župa*), 44.

menuti da je porezna općina Poljica 1892. godine dobila mjesno upravno vijeće koje je biralo mjesnog starješinu s dva pomoćnika koji su brinuli o stvarima koje su povijesno vezane uz mjesto, a posebice o korištenju tzv. *Drmuna puškog*. Takva je praksa potrajala u mjestu do 1941. godine, do druge talijanske okupacije.

Nakon burnih rasprava uspjelo je da se Punat zajedno s Kornićem odvoji od Krka pa je 1886. godine stvorena Općina Punat.¹⁵ Prvi je put otok Krk od šest nekadašnjih općinskih sjedišta prešao na sedam. U krčkoj je općini uz grad Krk ostao samo Vrh.¹⁶

11. Međuratno razdoblje

Raspadom Austro-Ugarske Monarhije 1918. godine nova državna tvorevina zadržala je u međuratnom razdoblju na otoku već uspostavljenu upravnu strukturu od sedam općina. U Krku je istodobno postojala otočna kotarska uprava, tadašnjeg naziva *Sresko poglavarstvo*. Kraće je vrijeme, od 1921. do 1924. godine, imalo svoje središte u Puntu.

Neposredno nakon završetka talijanske okupacije poslije Prvoga svjetskog rata bilo je nekoliko pokušaja djelomičnoga prekrajanja općinskih granica. Kornić se već 1921. godine htio izdvojiti iz sastava puntarske općine i pripojiti Krku, ali prijedlogu se usprotivio Punat i namjera Kornićara nije ostvarena.¹⁷ Raspravljalo se i o tome da se Miholjice, ili barem jedan njezin dio, pripoji Dubašnici prema kojoj prirodno gravitira. Iako se Omišljani nisu protivili želji svojih susjeda, zamisao se nije provela. Čini se da je bila riječ o nehaju samih vijećnika i općinskih službenika. Draga Baščanska pokušala je i u međuratnom vremenu, slično kao i prije, dobiti općinsku samostalnost, ali s vremenom je sama odustala od namjere i povukla molbu. Jedina stvarna promjena nastala je s poreznom općinom Skrbčići koja je 1923. godine izdvojena iz sastava Dubašnice i pripojena Krku.

Zakon o općinama od 14. ožujka 1933. odredio je ukidanje općina koje prema popisu stanovništva iz 1931. broje manje od tri tisuće stano-

15 Usp. BOZANIĆ 2016 (= *Punat – povijesni hod, župa i iseljenici*), 28-29.

16 BOZANIĆ 2018 (= *Naselja oko grada Krka – zapadni dio otoka, Vrh i Kornić*), 34-36.

17 BOZANIĆ 2018 (= *Naselja oko grada Krka – zapadni dio otoka, Vrh i Kornić*), 36-40.

vnika. Međutim, sam je zakon predviđao mogućnost opstanka općina s manjim brojem stanovnika ako to zatraže općinski odbori i odobri državna vlast. Stoga su krčke općine na koje se odnosila primjena zakona požurile s podnošenjem zahtjeva kako ne bi došlo do promjena i ukinuća općinskih središta.

Istodobno je navedeni zakon ukinuo sve zatečene pokrajinske zakone koji su se primjenjivali u praksi. Za krčko područje bile su važne odredbe koje je u prijašnjim vremenima donijela pokrajinska uprava za Istru, a odnosile su se na dijelove općina ili pojedina sela koja su imala svoju imovinu i upravu. Poljica su po novom zakonu 1934. godine ostvarila prijašnje pravo biranja vijeća i mjesnog starješine u upravljanju nekretninama, uglavnom pašnjacima i šumama u tzv. *Drmunu puškom*. Slična su prava postigli Miholjice i pojedina bašćanska sela.

Tijekom talijanske okupacije od 1941. do 1943. godine otočnim su općinama upravljali talijanski službenici – komesari, tzv. *commissarii prefettizii*. Bili su to većinom talijanski učitelji ili vojne osobe. U vrijeme njemačke okupacije otoka od 1943. do 1945. godine jedva se može govoriti o redovitoj općinskoj upravi jer su se u sjeni njihove vlasti organizirali narodnooslobodilački odbori koji su poslije preuzeli vodstvo općina.

12. Jedna općina sa sjedištem u Krku

Poslije Drugoga svjetskog rata ukinuta je na otoku Krku uhodana praksa od sedam općina i stvorena je 1956. godine jedna općina za otok sa središtem u gradu Krku. Budući da je cijeli otok bio centraliziran s jednom upravnom jedinicom, granice nekadašnjih općina nisu imale naročite važnosti, a još manje katastarske općine. U sljedećem su razdoblju prijašnja općinska sjedišta postala tzv. *mjesne zajednice* koje su bile podređene središnjoj općinskoj upravi u Krku i birale predstavnike u općinsku skupštinu.

***

Za razumijevanje cjelokupne poslijeratne problematike kod nas važno je najprije spomenuti polaznu činjenicu koja se odnosi na vlasništvo nad nekretninama. U svojim temeljnim odrednicama socijalistička

Jugoslavija odlučila je uspostaviti društveno vlasništvo. Najprije je stvorila pravnu osnovu donošenjem zakona o konfiskaciji imovine, a zatim drugog zakona o nacionalizaciji privatnih privrednih poduzeća. Time je 1948. godine privatno vlasništvo jednostavno prelazilo u društveno, a proizvoljnim odlukama nadležnih moćnika oduzete su se nekretnine proizvoljno dodjeljivale novoosnovanim poduzećima, ponekad i pojedincima. Stvoreni su pravna pomutnja i nesigurnost.

Novouspostavljena država uzela je sebi pravo nepoštovanja zatečenog privatnog vlasništva te je mnoge privatne i pravne osobe jednostavno razvlastila. Time je učinjen zaokret u uspostavi društvenog vlasništva. Imovina je oduzeta privatnim osobama, crkvenim ustanovama, bratovštinama, mjesnim kaptolima, a manipuliralo se zemljištima iz povijesnih zaklada i darovnica koja su najčešće bila uknjižena na mjesnim crkvama ili kapelama, a njima su upravljali mještani. Time je narušeno uhodano vjekovno pravo mještana na korištenje nekretnina i upravljanje njima, posebice pašnjaka i šuma.

Dobro je prisjetiti se primjera iz tog vremena. Po svemu sudeći vrhunac poigravanja vlasništvom nad nekretninama dogodio se u proljeće 1964. godine u Njivicama. Odlukom općinskih vlasti proveden je „ispravak gruntovnih knjiga“ tako da se zemljište drevne Darovnice kneza Ivana VII. Frankapana iz 1474. godine, uknjiženo od stvaranja zemljišnih knjiga na crkvi rođenja Marijina u Njivicama, jednostavno prenese na vlasnike nelegalno izgrađenih kuća za odmor, a sve se to radilo uz prethodno dobivenu suglasnost o gradnji općinskih moćnika. Preostali neizgrađeni dio zakladnog zemljišta uknjižen je tada na Turističko društvo Njivice koje je tom odlukom postalo vlasnik građevinskih čestica i prodavalo ih kome i kako je htjelo.¹⁸

***

Zamršenim pitanjima denacionalizacije oduzetih zemljišta uhvatila se ukoštac tek Republika Hrvatska koja barem donekle nastoji riješiti nagomilane pravne probleme iz komunističkoga razdoblja. S odmakom od

18 BOZANIĆ 2017 (= *Omišalj i omišaljsko područje – povijesni hod, župa, Njivice i iseljenici*), 90-93.

pedesetak godina rješavanje vlasništva nad nekretninama ne ide jednostavno kako se možda isprva mislilo, ali ipak se stvar pokrenula i vide se određeni rezultati.

13. Grad Krk i šest općinskih sjedišta od 1993. godine do danas

Stvaranjem Republike Hrvatske 1991. godine voljom otočnih stanovnika ponovno je na Krku zaživio upravni sustav od sedam središta. Na temelju Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj, od 29. prosinca 1992. godine, Hrvatska je podijeljena na 20 županija i Grad Zagreb te 69 gradova i 420 općina. Od prijašnje jedne Općine Krk Krk je dobio status grada, a na otoku je osnovano još šest općina: Baška, Dobrinj, Malinska-Dubašnica koja je prvih godina imala u nazivu samo ime Malinska, a poslije je pridodano povijesno ime Dubašnica, Omišalj, Punat i Vrbnik. Krk i općine su u sastavu Primorsko-goranske županije sa sjedištem u Rijeci.¹⁹ Na sjednicama gradskog i općinskih tijela usvojeni su statuti, utvrđene katastarske općine i pripadajuća naselja novoosnovanih lokalnih jedinica.

Budući da je do 1993. godine postojala jedinstvena općina za cijeli otok Krk, najprije je trebalo provesti razgraničenje između otočnih općina i Grada Krka, usuglasiti zajedničke poslove i službe te odrediti razvojne pravce, a istodobno uvažavati pravo svake jedinice lokalne samouprave. Iako se tijekom razgraničavanja općina nastojalo slijediti povijesne granice, došlo je do određenih preinaka, ponajviše prouzročenih širenjem stambenog prostora i novim cestovnim povezivanjem otočnih naselja.

U odnosu na nekadašnji međuratni teritorijalni ustroj, granice Grada Krka i ostalih šest otočnih općina djelomično su se izmijenile. Gradu Krku pripalo je veće područje jer su mu pridodana sela oko Poljica i Linardića, u međuratnom vremenu u sastavu je Dubašnice, te Kornić iz prijašnje Općine Punat. Puntu je pripala Stara Baška, oduvijek sastavni dio bašćanskoga povijesnog područja. Naselje Sveti Vid-Miholjice istrgnuto je iz sastava Omišlja i pripojeno Općini Malinska-Dubašnica s kojom danas čini prirodnu cjelinu.²⁰

.....
19 GALOVIĆ 2016, 215. Usp. i Hrvatski Ustav i njegov »Krčki nacrt« (1990.) 2018.

20 Usp. BOZANIĆ 2019 (= *Miholjice i Sveti Vid. Od najstarijih vremena do danas*).

Postojeća katastarska općina Miholjice ušla je prema novoj teritorijalnoj raspodjeli u sastav dviju općina – većim je dijelom pripojena Općini Malinska-Dubašnica, a njezin manji dio sa sjeverne strane, koji zahvaća predjele naselja Njivice, Kijac i Rosulje, ostao je u sastavu Omišlja. Dogovorno je povučena crta razgraničenja, ali na cijelom tom području još nije izvršena izmjera zemljišta pa se i ne zna točno kolika je površina u jednoj i drugoj općini. Kod službenog navođenja površine općina dosad je cijela površina katastarske općine Miholjice (14,33 četvorna kilometra) uvrštena u površinu Općine Malinska-Dubašnica, iako u stvarnosti njoj pripada oko 10 – 11, a Općini Omišalj oko 3 – 4 četvorna kilometra njezina prostora.

14. Izazovi u sadašnjim okolnostima

Grad Krk i šest općina na otoku Krku nastoje u novim okolnostima što bolje upravljati svojim područjem i resursima. Razumljivo je da zatečeno stanje u zemljišnim knjigama i postojeće katastarske općine ne zadovoljavaju sadašnje potrebe. U novim okolnostima nameće se kao uvjet razvoja što brže rješavanje imovinsko-pravnih pitanja koja su u uskoj sprezi s postojećim stanjem katastra nekretnina i zemljišnih knjiga. Kako je već spomenuto u prethodnim poglavljima, više sadašnjih katastarskih općina nosi imena sela koja su gotovo nestala ili su se stopila s novonastalim naseljima, a mnoga veća mjesta nemaju vlastitih katastarskih općina. Postoji slučaj da je katastarska općina ušla u sastav dviju općina. Nadalje, novogradnje na pojedinim predjelima čine cjeline, a prostiru se na zemljištu označenom pod više katastarskih oznaka. Dodatni je problem stvorilo iseljavanje domaćih stanovnika vlasnika nekretnina u susjedne, a još više u prekomorske zemlje, što je za sobom ostavilo niz neriješenih i zakučastih pitanja imovinsko-pravne naravi. Takvi i slični problemi predstavljaju ozbiljnu kočnicu razvojnim planovima i projektima.

Stanje na terenu potiče krčke općine na novu katastarsku izmjeru vlastitog područja i na izradu osuvremenjenih katastarskih općina prilagođenih sadašnjim potrebama spojenim sa zemljišnim knjigama. Svakome je jasno da je riječ o dugotrajnom, zahtjevnom i skupom poslu koji

nadilazi nadležnost lokalne samouprave i ulazi u područje državne uprave.

U nekim se krčkim općinama pitanje nove izmjere nameće kao nužnost. Prvenstveno se to odnosi na sjeverni i sjeverozapadni dio otoka, tj. na Općinu Omišalj i Općinu Malinska-Dubašnica, gdje je u novom preustroju lokalnih samouprava povučena crta razgraničenja tako da postojeća katastarska općina Miholjice ulazi južnim dijelom u područje Općine Malinska-Dubašnica, a sjeverni dio ostaje u povijesnom sastavu Omišlja. Budući da nije poznata točna površina pojedine općine, nužan je novi premjer čestica.

Općina Omišalj prije desetak godina počela je novi premjer terena te od postojeće katastarske općine Omišalj i dijela katastarske općine Miholjice čini s novim brojevima zemljišnih čestica jedinstvenu katastarsku općinu *Omišalj-Njivice*. Slično poduzima susjedna lokalna samouprava. Općina Malinska-Dubašnica, na čijem području postoje katastarske općine Sveti Anton, Bogović i veći dio Miholjica, počela je 2014. godine izradu jedinstvene katastarske općine s nazivom *Malinska-Dubašnica*.

Grad Krk je iz postojeće katastarske općine Krk stvorio dvije tako što je izdvojio gradsko središte i dodijelio mu naziv *Krk-Grad*, a okolno područje zadržalo je prijašnji naziv katastarska općina. U ostale katastarske općine u sastavu Grada Krka nije se diralo pa su ostale neizmijenjene.

Općina Baška, koja sada ima u svojem sastavu katastarske općine Baška, Batomalj i Draga Baška, krenula je u preoblikovanje katastarske općine Baška i stvorila katastarsku općinu *Baška-Nova*. Od dijela iste općine formirat će se nova katastarska općina s nazivom *Jurandvor*. Dosađajnja katastarska općina Draga Baška izmijenit će naziv u *Draga Bašćanska*. Općina Punat izvršila je novi premjer svoga područja, ali zadržala je postojeće nazive katastarskih općina: Punat i Stara Baška. Preostale otočne općine još nisu počele sustavno sređivati nagomilana imovinsko-pravna pitanja vezana uz nekretnine, katastarske mape i zemljišne knjige.

15. Otok Krk jedna cjelina

Otok Krk sastavljen od sedam lokalnih samouprava čini jednu cjelinu. Grad Krk bio je i ostao višestruko središte istoimenog otoka, svjetovnog i crkvenog. U Krku su smještene središnje upravne institucije, stare i novije, koje pokrivaju područje cijeloga otoka kao što su općinski sud i zemljišne knjige, katastarski ured, biskupijska uprava, škole, dječji vrtići, dom za starije i nemoćne, zdravstvene ustanove, policijska postaja te komunalna, turistička i gospodarska poduzeća. Čelnici Grada Krka i krčkih općina redovito dogovaraju zajedničke programe, a svaka lokalna jedinica samostalno vodi sve ostale poslove koji joj pripadaju.

Zaključak

Iz ovog se prikaza jasno razabire da je grad Krk već od najstarijeg doba bio središte cijelog otoka i poprimio gradsku strukturu još u doba rimske vladavine. U ranokršćansko doba Krk je već postao biskupsko sjedište i podigao stolnu crkvu – katedralu, što mu je dodatno osiguralo ulogu središta. Bilo je to vrijeme kad su ostali dijelovi otoka bili slabo naseljeni. Novonastale okolnosti, stvorene dolaskom Hrvata na krčko tlo, pogodovale su nastanku i razvoju novih lokalnih jedinica – kaštela ili općina. Najprije su postojala četiri kaštela: Omišalj, Dobrinj, Vrbnik i Baška, a krajem 15. stoljeća osamostalila se civilno i crkveno Dubašnica pa je, uz grad Krk, na otoku bilo još pet općinskih sjedišta. Pojedinom kaštelu pripadalo je okolno područje. Grad Krk zadržao je u nadležnosti teritorij svoga predgrađa koje povijesni dokumenti obično zovu *suburbij*. U doba Frankapana točno se znalo dokle sežu granice otočnih kaštela i koja naselja imaju pravo koristiti javne površine tzv. *komunade*. Frankapanske darovnice pomogle su stvaranju svijesti pripadnosti određenim mjestima. Povremene nejasnoće i sporove o granicama rješavala je nadležna vlast. Mletačka je vlast uglavnom poštovala zatečene granice otočnih središta.

Ponesena željom za stvaranjem *novoga poretka*, francuska je uprava

smanjila broj općinskih središta od šest na četiri. Budući da nije bilo opravdanih razloga za baš takav preustroj, općinske se granice nisu dugo mogle održati. Potrajale su, doduše, do sredine stoljeća, ali ne zbog svoje funkcionalnosti nego inercijom zbog nadolazeće izmjere površine i stvaranja katastra za nekretnine.

Važan pomak nastao je katastarskom izmjerom krčkih površina tijekom 19. stoljeća i stvaranjem zemljišnih knjiga. Katastarske su općine postale osnova za stvaranje općinskih sjedišta. Situacija se ipak nije odvijala jednostavno pa su se granice općina više puta prekrajale. Praksa je pokazala da je šest tradicionalnih općina najbolji model za funkcioniranje otočne uprave. Krajem 19. stoljeća Punat je postao samostalna općina pa je otok od šest prešao na sedam općinskih središta. Poslije Drugoga svjetskog rata stvorena je jedinstvena Općina Krk za cijeli otok, a dokinute su nekadašnje općine. Uspostavom Republike Hrvatske iznova je zaživjelo sedam otočnih općinskih središta – Grad Krk i šest općina, a time je pospješjen razvitak otoka u cjelini i pojedinih njegovih sredina.

Radi što boljeg funkcioniranja današnjih općina i naselja te bržeg rješavanja nagomilanih imovinsko-pravnih pitanja, u najnovije se vrijeme postupno nastoji provesti nova izmjera općinskih površina i preoblikovanje postojeće katastarske općine, stare gotovo dva stoljeća, te od njih stvoriti nove i povezati katastar sa zemljišnim knjigama.

Iako je otok Krk sastavljen od sedam lokalnih samouprava, on čini jednu cjelinu pa su u otočnom središtu u gradu Krku smještene mnoge zajedničke ustanove.

IZVORI I LITERATURA

Izvori:

Arhiv HAZU, Zagreb

Biskupijski arhiv u Krku

Državni arhiv u Rijeci

Hrvatski državni arhiv, Zagreb

Mapire – The Historical Map Portal (<https://mapire.eu/en/>)

Literatura (izbor):

BOLONIĆ, Mihovil – ŽIC-ROKOV, Ivan, *Otok Krk kroz vjekove*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost (Analecta Croatica Christiana, sv. IX.), 1977., II. izdanje – Zagreb: Kršćanska sadašnjost i Biskupski ordinarijat Krk, 2002.

BOZANIĆ, Anton, *Omišalj – drevna župa i iseljenici u New Yorku*, Omišalj: Općina Omišalj (izvršni nakladnik Glosa d. o. o. Rijeka), 2010.

BOZANIĆ, Anton, *Vrbnik – povijesne mijene i drevna župa*, Vrbnik: Općina Vrbnik (izvršni nakladnik Glosa d. o. o. Rijeka), 2011.

BOZANIĆ, Anton, *Svećenici i župe na području Krčke biskupije od 1900. godine do danas*, Krk: Biskupija Krk (izvršni nakladnik Glosa d. o. o. Rijeka), 2012.

BOZANIĆ, Anton, *Dobrinj i Dobrinjsko područje – povijesni hod i drevna župa*, Dobrinj: Općina Dobrinj (izvršni nakladnik Glosa d. o. o. Rijeka), 2013.

BOZANIĆ, Anton, *Dubašnica – povijesne mijene, drevna župa i iseljenici u New Yorku*, Malinska: Općina Malinska-Dubašnica (izvršni nakladnik Glosa d. o. o. Rijeka), 2014.

BOZANIĆ, Anton, *Grad Krk – upravno, crkveno, kulturno i gospodarsko središte otoka Krka*, Krk: Grad Krk (izvršni nakladnik Glosa d. o. o. Rijeka), 2016.

BOZANIĆ, Anton, *Punat – povijesni hod, župa i iseljenici*, Punat: Općina Punat (izvršni nakladnik Glosa d. o. o. Rijeka), 2016.

BOZANIĆ, Anton, *Baška i bašćansko područje – povijesni hod i drevna župa*, Baška: Općina Baška (izvršni nakladnik Glosa d. o. o. Rijeka), 2017.

BOZANIĆ, Anton, *Omišalj i omišaljsko područje – povijesni hod, župa, Njivice i iseljenici*, (drugo prošireno i dopunjeno izdanje), Omišalj: Općina Omišalj (izvršni nakladnik Glosa d. o. o. Rijeka), 2017.

BOZANIĆ, Anton, *Naselja oko grada Krka – zapadni dio otoka, Vrh i Kornić*, Krk: Grad Krk (izvršni nakladnik Glosa d. o. o. Rijeka), 2018.

BOZANIĆ, Anton, *Dobrinj i dobrinjsko područje – povijesni hod i drevna župa*, (drugo dopunjeno izdanje), Dobrinj: Općina Dobrinj (izvršni nakladnik Glosa d. o. o. Rijeka), 2018.

BOZANIĆ, Anton, *Miholjice i Sveti Vid. Od najstarijih vremena do danas*, Malinska: Općina Malinska-Dubašnica (izvršni nakladnik Glosa d. o. o. Rijeka), 2019.

BOZANIĆ, Anton – GALOVIĆ, Tomislav – ŽIC, Igor, *Krčka kulturna baština*, Rijeka: Glosa, 2018.

GALOVIĆ, Tomislav, *O Dubašnici i njezinim ljudima. Prinosi za povijest dubašljanskoga kraja na otoku Krku*, Rijeka: Općina Malinska-Dubašnica, Malinska – Izdavačka kuća Adamić, Rijeka – Povijesno društvo otoka Krka, Krk (*Krčki zbornik*, sv. 48., Posebno izdanje Povijesnog društva otoka Krka, sv. 42.), 2004.

GALOVIĆ, Tomislav, *Uvod: 25. obljetnica hrvatskog Ustava i njegova krčkog Nacrta (1990. – 2015.)*, *Krčki zbornik* 74 (2016): 208-216.

GALOVIĆ, Tomislav, *O Dubašnici i njezinim ljudima. Prinosi za povijest dubašljanskoga kraja na otoku Krku*, knjiga II., Rijeka: Povijesno društvo otoka Krka (*Krčki zbornik*, sv. 73., *Posebno izdanje Povijesnog društva otoka Krka*, sv. 64), Općina Malinska-Dubašnica, Naklada Kvarner, 2019.

Hrvatski Ustav i njegov »Krčki nacrt« (1990.), priredio: Tomislav GALOVIĆ, predgovor: Branko SMERDEL, *Krk – Malinska: Povijesno društvo otoka Krka* (Mala knjižnica »Krčkog zbornika«, knj. 5.), Općina Malinska Dubašnica, Arvalis - Zagreb, 2018.

SLUKAN ALTIĆ, Mirela, *Povijesna topografija otoka Krka. Slike vremena u zrcalu starih karata*, Zagreb – Rijeka: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti - Zavod za povijesne i društvene znanosti u Rijeci s Područnom jedinicom u Puli, 2016.

VALKOVIĆ, Josip, *Iz novije povijesti krčkih općina, Krčki kalendar 1940.* (1940), str. 25-35.

Anton BOZANIĆ

A century of administration on an island: the island's seat Krk, castles/municipalities, the cadastral survey and municipal boundaries

Summary

Given the considerable ambiguities on the functioning of island administration over the past centuries that arise in any conversation or deliberations about local matters, I deemed it useful to gather data from generally well-known historical materials and local provisions and consolidate in a single place the primary facts on public governance and administration on Krk and local communities, beginning from the oldest times and continuing to the present. The historical data undoubtedly testify to the town of Krk as the island's seat already since Antiquity, and over time castles or municipalities emerged at individual parts of the island, to which the surrounding territory belonged. Castles, and within them individual communities and villages, knew the extent of the boundaries of their possessions, which particularly came to the fore in the 15th century, when new settlers from the mainland came to sparsely populated areas. Among other things, the right to use of the commons to pasture livestock and cut wood, known among the local people as *komunada*, engendered a sense of belonging to a castle or community among the common people. Another important indicator of belonging to a certain place could be gleaned from the payment of taxes or the church tithe. The well-established, longstanding practice of functioning in six insular municipal seats was disrupted by the Napoleonic government, which reduced the number of municipalities to four, but this administration was not maintained for long. An important step in administering the island was taken by the Austrian authorities with their land survey and the creation of a real property cadastre and land registers. The cadastral districts became the foundation for the creation of new municipal seats. After some initial confusion, the tried-and-tested

model with six municipalities was restored, and each of them encompassed several cadastral or tax districts. At the end of the 19th century, Punat became independent, so the island moved from six to seven municipal seats. After the Second World War, the former municipalities were abolished and the unified Municipality of Krk was created for the entire island. After the establishment of the Republic of Croatia, the system of seven administrative units was revived, although the boundaries of the former municipalities were partially altered. The current administrative structure with the town of Krk and six municipalities has improved the island's overall development. Since this topic is rather broad, I shall not delve into details here, particularly with regard to individual smaller communities that were attached to one or another larger seat over the course of history, rather the objective is to provide a general overview of centuries of administration on the island of Krk.

Key words: Krk – seat of the island, castles, municipalities, cadastral districts, *komunada*, boundaries, borders.